

**ПРОБЛЕМИ ЛІСОВОГО ГОСПОДАРСТВА
У СПРИЙНЯТТІ НАСЕЛЕННЯ
ЛІСОВИХ РАЙОНІВ УКРАЇНИ**

**АНАЛІТИЧНИЙ ЗВІТ
ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ МАСОВОГО ОПИТУВАННЯ**

**підготовлений
консультантом Світового банку,
доктором соціологічних наук
Олександром Стегнієм**

Київ – липень 2010

З М І С Т

Методологія опитування

- 1. Загальна оцінка стану лісу у своїй місцевості**
- 2. Обсяг рубки лісу та роль лісозаготівлі в місцевій економіці**
- 3. Використання деревини у домашньому господарстві місцевого населення**
- 4. Незаконна заготівля лісу та продаж краденої деревини**
- 5. Ставлення до існуючої системи ведення лісового господарства**

Висновки

Таблиці одномірного розподілу

Опитувальник

Методологія опитування

Цей звіт підготовлений за результатами масового опитування мешканців сільських населених пунктів Львівської, Івано-Франківської та Закарпатської областей Карпатського регіону. Саме на вказані області припадає основна частина лісових ресурсів України. Відбір конкретних адміністративних районів у кожній з перелічених областей ґрунтувався на даних аналізу митної бази та експертних оцінках місцевих лісоводів.

На першій стадії вибірки було відібрано по одному району в кожній із зазначених областей, кожен з яких займає гірську, пригірську та рівнинну частини різних схилів Карпат, має високу лісистість і села якого лише частково газифіковані. У відібраних районах діють лісгосподарські підприємства різного типу, а також численні лісозаготівельні і лісопильні підприємства, багато з яких орієнтовані на експорт. Протягом останніх років на території відібраних трьох районів регулярно фіксувалися самовільні рубки, а також конфлікти, пов'язані з доступом до лісових ресурсів.

Таким чином були відібрані Сколівський район Львівської області, Богородчанський район Івано-Франківської області та Тячівський район Закарпаття.

На території Сколівського району ліси знаходяться в постійному користуванні державного лісового господарства системи Держкомлісгоспу України, агролісгоспу, військового лісгоспу та Національного природного парку «Сколівські Бескиди». Такий вибір власників господарювання дає змогу порівняти порядок доступу до сировини, рівень ведення господарства і характерні проблеми на території лісових підприємств різного типу.

На території Богородчанського району ліси перебувають у постійному користуванні державного лісгоспу, агролісгоспу та адміністрації Президента. У районі працюють заготівельні та лісопереробні фірми, серед яких виокремлюється філіал заводу «Уніплит». Місцеве населення залежить від лісу, який надає роботу, слугує сировиною для приватного бізнесу, забезпечує дровами і є джерелом харчових ресурсів (ягоди, гриби).

У Тячівському районі діють три лісгоспи, підприємство «Закарпатліс» та біосферний заповідник. Район відрізняється високою концентрацією дрібного приватного бізнесу, орієнтованого на виготовлення і постачання пиломатеріалів до Угорщини. В районі неодноразово фіксувалися порушення лісокористування і конфліктні ситуації, пов'язані з доступом до лісових ресурсів.

На другій стадії вибірки здійснювався відбір конкретних населених сільських пунктів за такими критеріями: географічна різноманітність розташування в межах району,

безпосередня близькість до лісу, кількість респондентів на кожну точку опитування. Остання не перевищувала 41 особу на кожен населений сільський пункт, що дало змогу організаторам опитування отримати 31 точку опитування.

На третій, останній стадії вибірки в кожному з трьох адміністративних районів за репрезентативною вибіркою дорослого сільського населення (стать і вік) було опитано по 400 респондентів.

Метод збору первинної соціологічної інформації – стандартизоване інтерв'ю за місцем постійного проживання респондентів.

Польовий етап здійснено Центром соціальних та маркетингових досліджень «СОЦІС» у червні 2010 року.

Таблиця 1

Розподіл респондентів за точками опитування

№№	Назва точки опитування	Кількість респондентів
	<i>Богородчанський район, Івано-Франківська область</i>	
1	Пороги	41
2	Старі Богородчани	40
3	Підгір'я	41
4	Манява	38
5	Горохолина	41
6	Хмелівка	39
7	Жураки	20
8	Старуня	20
9	Дзвиняч	40
10	Міжгір'я	40
11	Грабовець	40
	РАЗОМ:	400
	<i>Сколівський район, Львівська область</i>	
12	Нижнє Синьовидне	39
13	Орява	38
14	Підгородці	41
15	Корчин	41
16	Тухля	39
17	Верхнє Синьовидне	40
18	Тухолька	40
19	Коростів	39
20	Нагірне	41
21	Долинівка	40
	РАЗОМ:	401

<i>Тячівський район, Закарпатська область</i>		
22	Вонігове	39
23	Добрянське	38
24	Нересниця	39
25	Ганичі	41
26	Теребля	41
27	Калини	41
28	Бедевля	41
29	Красна	41
30	Широкий луг	39
31	Новоселиця	40
	Разом:	400
УСЬОГО ОПИТАНО:		1201

Розгорнута соціально-демографічна характеристика респондентів подана в таблицях одномірного розподілу отриманих результатів опитування. Лише зауважимо, що на час проведення цього опитування більшість респондентів (65,5%) не працювали. Причому більше половини з цієї категорії припадає на учасників опитування працездатного віку (до 55 років). Для вторинного аналізу емпіричних даних має значення той факт, що кожен п'ятий працевлаштований респондент зайнятий у лісовому секторі економіки Карпатського регіону (90 осіб).

1. Загальна оцінка стану лісу у своїй місцевості

Переважає більшість учасників опитування вважає, що за останні двадцять років кількість лісів за місцем їхнього постійного проживання зменшилася. На думку чверті респондентів, площа лісів за вказаний період часу фактично не змінилася. Варто зазначити, що розподіл думок з цього питання істотно відрізняється залежно від адміністративного району проведення опитування.

Таблиця 2

Оцінка площі лісів за місцем проживання за останні двадцять років, %

Оцінка площі лісів	Район опитування		
	Сколівський	Борогодчанський	Тячівський
Лісу стало менше	93.0	31.5	80.0
Площа лісів не змінилася	3.7	57.3	15.5
Площа лісів зростає	1.0	3.0	3.5
Не відповіли	2.2	8.3	1.0

Фактично однотайно мешканці Сколівського та Тячівського районів зазначають скорочення площі лісу за останні двадцять років. Натомість менше третини опитаних сільських жителів Борогодчанського району відмічають таку негативну тенденцію, тоді як більше половини з них вказують на відсутність змін. Саме в цьому районі також зафіксована найбільша частка тих, хто не дав відповіді. Водночас у всіх трьох адміністративних районах Карпатського регіону мінімальна кількість респондентів вказує на зростання площі лісів.

Понад три чверті учасників опитування вказують на погіршення стану лісів за місцем свого постійного проживання. Як і в попередньому запитанні, зафіксована відмінність у відповідях залежно від адміністративного району проведення опитування.

Таблиця 3

Оцінка стану лісів за місцем проживання за останні двадцять років, %

Оцінка стану лісів	Район опитування		
	Сколівський	Борогодчанський	Тячівський
Погіршився	94.0	63.7	75.7
Залишився без змін	4.0	29.5	19.8
Покращився	0.2	1.3	2.5
Не відповіли	1.7	5.5	2.0

На погіршення стану лісів вказують частіше за інших опитані мешканці знов-таки Сколівського району, а найменше – респонденти Богородчанського району, де майже третина вказала на відсутність змін. Натомість покращення стану лісів за останні двадцять років громадська думка фактично не помічає в жодному з районів.

Дві третини респондентів згодні з тим, що за місцем їхнього проживання вирубується занадто багато лісу, тоді як кожен п'ятий вважає обсяг вирубки нормальним. На думку менше двох відсотків опитаних, вирубується недостатньо.

Таблиця 4

Оцінка обсягу заготівлі деревини за місцем проживання, %

Оцінка обсягу заготівлі	Район опитування		
	Сколівський	Борогодчанський	Тячівський
Вирубується занадто багато	82.3	52.0	65.5
Обсяг вирубок нормальний	9.7	29.7	27.3
Вирубується недостатньо	0.5	0.7	3.7
Не відповіли	7.5	17.5	3.5

Надмірну вирубку лісу відмічає більшість опитаних сільських жителів Сколівського району. Натомість у Тячівському та особливо Борогодчанському районах подібну точку зору підтримує значно менше респондентів. Саме в останніх двох адміністративних районах більше чверті респондентів вважають нормальним наявний обсяг заготівлі деревини.

Серед респондентів, робота яких пов'язана з лісовим господарством, думки з цього приводу фактично розподілились порівну. 47 відсотків цієї категорії респондентів вказують на надмірну вирубку, тоді як 43 відсотки вважають обсяг заготівлі деревини нормальним.

2. Обсяг рубки лісу та роль лісозаготівлі в місцевій економіці

Переважна більшість учасників опитування зазначає, що за місцем їхнього проживання рубки лісу, як правило, ведуть приватні лісозаготівельні фірми. Майже половина респондентів вказали на постійних робітників лісгоспів, а понад третину – на наймані бригади і тимчасових робітників. Зазначений розподіл відповідей у цілому співпадає для трьох адміністративних районів, за певним винятком Богородчанського, де однакова частка респондентів вказала на приватні лісозаготівельні фірми та постійних робітників лісгоспів. Зауважимо, що, на думку зайнятих у лісовому секторі економіки,

основними суб'єктами рубок лісу є як постійні робітники лісгоспів, так і приватні лісозаготівельні фірми.

Оскільки респонденти мали змогу назвати кілька варіантів відповідей, у таблиці 5 сума відсотків по стовпчиках перевищує 100.

Таблиця 5

Суб'єкти рубок лісу за місцем проживання респондентів, %

Суб'єкти заготівлі лісу	Район опитування		
	Сколівський	Борогодчанський	Тячівський
Постійні робітники лісгоспів	40.9	65.2	40.7
Наймані бригади і тимчасові робітники	38.2	45.0	23.7
Приватні лісозаготівельні фірми	73.8	65.5	69.0
Інші	5.5	-	5.2
Не відповіли	9.0	6.0	4.8

За останні п'ять років, на думку більш ніж половини респондентів, обсяг рубок лісу за місцем їхнього постійного проживання збільшився, понад чверть учасників опитування вказали на відсутність змін, а майже кожен десятий відмітив його зменшення.

Три чверті опитаних мешканців Сколівського району вказали на збільшення обсягу рубок за цей проміжок часу, тоді як в середньому третина респондентів Богородчанського району та зайнятих у лісовому секторі економіки Карпатського регіону погоджуються з такою оцінкою. Натомість саме ці дві категорії учасників опитування більше за всіх вказують на відсутність змін в обсязі рубок лісу за останні п'ять років.

У таблиці 6 не враховані респонденти, які не відповіли на це запитання.

Таблиця 6

Оцінка динаміки обсягу рубок лісу за останні п'ять років, %

Категорія респондентів	N	Оцінка динаміки обсягу рубок		
		збільшився	не змінився	зменшився
Чоловіки	574	55.4	28.2	10.3
Жінки	627	54.7	25.8	8.6
Працевлаштовані	414	54.3	28.7	8.5
Зайняті у лісовому секторі	90	34.4	51.1	11.1
Непрацевлаштовані	787	55.4	26.0	9.9
Сколівський район	401	75.3	10.5	8.5
Богородчанський район	400	37.5	42.0	5.8
Тячівський район	400	52.2	28.5	14.0
РАЗОМ:	1201	55.0	27.0	9.4

Переважає більшість учасників опитування вважає, що лісозаготівля відіграє важливу або скоріше важливу роль в економіці їхнього району. Протилежної думки

дотримується приблизно чверть респондентів, а майже кожен десятий не зміг визначитися з відповіддю.

Важливість ролі лісозаготівлі для місцевої економіки свого району проживання відмічають частіше за інших опитані мешканці Богородчанського району та респонденти, робота яких пов'язана з лісовим господарством, лісозаготівлею або реалізацією деревини. Натомість другорядність лісозаготівлі для місцевої економіки відмічають майже третина опитаних сільських жителів Тячівського та Сколівського районів, респонденти старшого віку.

У таблиці 7 для зручності аналізу дві позитивні та дві негативні оцінки важливості ролі лісозаготівлі в місцевій економіці об'єднані відповідно у дві оцінки: «важлива» та «не важлива».

Таблиця 7

Оцінка важливості ролі лісозаготівлі в місцевій економіці, %

Категорія респондентів	N	Оцінка ролі лісозаготівлі		
		важлива	не важлива	не відповіли
Чоловіки	574	64.3	27.5	8.2
Жінки	627	65.3	24.6	10.2
Молодь до 30 років	303	67.3	20.1	12.5
Середня вікова група (30-54 роки)	535	65.5	28.6	6.0
Старша вікова група (понад 54 роки)	363	61.7	27.0	11.3
Працевлаштовані	414	64.0	28.7	7.2
Зайняті у лісовому секторі	90	77.8	18.8	3.3
Непрацевлаштовані	787	65.2	24.6	10.3
Сколівський район	401	57.1	29.0	14.0
Богородчанський район	400	78.0	18.5	3.5
Тячівський район	400	59.3	30.5	10.2
РАЗОМ:	1201	64.8	26.0	9.2

На думку половини учасників опитування, незначна частина працездатного чоловічого населення, що постійно проживає у районі мешкання респондента, пов'язана із заготівлею і переробкою деревини. Менш ніж третина респондентів вважає, що цим займається менше половини зазначеної категорії місцевого населення. Майже кожен десятий вказав на половину місцевого чоловічого населення працездатного віку і лише біля п'яти відсотків вважає, що заготівлею і переробкою деревини займаються більш ніж половина місцевих чоловіків.

Залежно від адміністративного району, де проходило опитування, наведений розподіл відповідей відрізняється, проте залишається незмінною переважна більшість респондентів, які відмічають зайнятість менше половини місцевого працездатного

чоловічого населення у лісовому секторі економіки. У цілому ж серед трьох районів найбільша частка чоловічого населення, пов'язаного із заготівлею і переробкою деревини, за оцінкою респондентів, припадає на Сколівський, а найменша – на Тячівський район.

У таблиці 8 не враховані респонденти, які не змогли відповісти. Слід зазначити, що найбільше таких респондентів припадає на Сколівський район, де понад 10 відсотків не відповіли на це запитання (тоді як у двох інших районах цей показник удвічі менший).

Таблиця 8

Оцінка частки місцевого працездатного чоловічого населення, задіяного у заготівлі та переробці деревини, %

Оцінка частки	Райони опитування		
	Сколівський	Богородчанський	Тячівський
Переважає більшість	4.5	0.7	1.0
Більше половини	5.0	1.0	0.5
Близько половини	15.0	7.2	4.8
Менше половини	25.4	48.7	13.0
Незначна частина	39.7	37.5	76.7

Наскільки отримані дані відповідають реальному стану речей, опосередковано допомагає з'ясувати розподіл частки респондентів, робота яких пов'язана з лісовим господарством, лісозаготівлею і реалізацією деревини (90 осіб). Виявляється, що більшість цієї категорії опитаних (понад 63 відсотки) припадає на Богородчанський район, тоді як на два інших райони припадає фактично однакова кількість зайнятих у лісовому секторі економіки: у Сколівському районі – майже 15 відсотків, а у Тячівському – 10 відсотків.

Половині учасників опитування відомо про продаж заготовленого лісу в районі їхнього постійного проживання за кордон (на експорт). Натомість третині респондентів такі факти невідомі, а решта (майже 18 відсотків) відверто зазначили, що не знають.

Привертає увагу той факт, що серед опитаних працівників лісового сектору економіки три чверті заявили, що їм відомо про експорт заготовленого за місцем їхнього проживання лісу. Майже 19 відсотків зазначили, що їм невідомо про такі факти, і лише менше 6 відсотків не відповіли.

Яку частину заготовленого лісу, на думку учасників опитування, вивозять за кордон, демонструє таблиця 9. Зауважимо, що на це запитання відповідали лише ті респонденти, яким відомо про продаж лісу місцевого походження за кордон і які дали відповідь. Варто зазначити, що у Сколівському та Богородчанському районах кожен п'ятий інформований про експорт місцевого лісу не зміг визначити його обсяг.

Таблиця 9

Оцінка обсягу експорту заготовленого лісу за місцем проживання

Категорії респондентів	N	Оцінка обсягу експорту, %		
		Значна частина	Середня частина	Незначна частина
Зайняті у лісовому секторі	90	26.5	27.9	38.2
Сколівський район	175	46.9	22.9	10.9
Богородчанський район	207	19.8	20.8	37.7
Тячівський район	222	52.3	27.0	11.3
Разом:	604	39.6	23.7	20.2

У цілому серед усіх інформованих про продаж лісу місцевого походження за кордон найбільш поширеною є думка, що експортується значна частина заготовленого лісу. Натомість респонденти з-поміж зайнятих у лісовому секторі, навпаки, найчастіше говорять про незначну частину. Зазначена певна суперечність у відповідях респондентів вимагає використання додаткових статистичних та інших інформаційних матеріалів для з'ясування реальної ситуації.

Серед опитаних мешканців трьох районів Карпатського регіону на значну частину експорту місцевого лісу вказали у Сколівському та Тячівському районах, тоді як в Богородчанському спостерігається зовсім протилежна картина. Лише в цьому районі найбільше респондентів вказали на незначну частину місцевого лісу, яка іде на експорт.

3. Використання деревини у домашньому господарстві місцевого населення

Якщо говорити про домашнє господарство учасників опитування, то більшість з них використовує деревину для опалення житла, а майже половина – для будівництва і ремонту свого помешкання. Менше двох відсотків зазначили, що купують деревину з метою розпилювання на дошки з наступним продажем. Понад 9 відсотків використовують деревину з іншою метою. Наведений розподіл відповідей у цілому співпадає для всіх учасників опитування, незалежно від адміністративного району постійного проживання. Певний виняток становить позиція «інші потреби», яку найбільше відмітили опитані мешканці Богородчанського району. Оскільки в опитувальнику не передбачалось відкрите запитання, ми не можемо з'ясувати, на які саме інші потреби учасники опитування використовують деревину у своєму домашньому господарстві.

У таблиці 10 не враховані респонденти, які не відповіли (таких всього 17). Оскільки учасники опитування мали змогу вибрати кілька варіантів відповідей, сума відсотків у рядку перевищує 100.

Таблиця 10

Основні цілі використання деревини в домашньому господарстві, %

Район опитування	Основні цілі використання деревини			
	Опалення	Будівництво /ремонт	Розпилювання на дошки	Інші потреби
Сколівський район	93.0	47.6	1.0	2.2
Богородчанський район	69.8	44.3	2.2	22.8
Тячівський район	80.5	54.0	1.5	3.3
У ЦІЛОМУ:	81.1	48.6	1.6	9.4

У середньому за опалювальний сезон майже половина респондентів використовують від п'яти до десяти кубометрів дров. Майже кожен п'ятий учасник опитування зазначив, що його сім'я не використовує дрова для опалення свого помешкання.

Серед усіх учасників опитування найбільше дров для опалення використовують мешканці Тячівського та Сколівського районів, тоді як у Богородчанському майже третина сімей респондентів не використовує дрова для опалення своїх будинків. Привертає увагу доволі значна частка тих, хто не відповів, у Сколівському районі.

Таблиця 11

Кількість дров у кубометрах, яку використовує сім'я за опалювальний сезон, %

Кількість дров, кубометри	Райони опитування			У ЦІЛОМУ
	Сколівський	Богородчанський	Тячівський	
До п'яти	22.2	22.5	7.7	17.5
Від п'яти до десяти	48.6	38.3	48.0	45.0
Більше десяти	11.2	8.0	24.0	14.4
Не використовують	7.0	30.2	19.0	18.7
Не відповіли/ Не знають	11.0	1.0	1.3	4.4

Переважає більшість місцевих жителів, як зазначають респонденти, зазвичай комбінують офіційну купівлю дров (з оформленням накладної в лісгоспі/місцевому лісництві) з неофіційною, без оформлення належних документів.

У таблиці 12 наведено розподіл відповідей за районом опитування. Зауважимо, що на це запитання відповідали лише ті, хто використовує дрова для опалення свого помешкання. Оскільки респонденти мали змогу назвати кілька варіантів відповідей, сума відсотків у стовпчику перевищує 100.

Таблиця 12

Способи купівлі дров місцевим населенням (N-976), %

Способи купівлі дров	Райони опитування			У ЦІЛОМУ
	Сколівський	Богородчанський	Тячівський	
Виписують за накладною	83.1	95.3	33.3	70.1
Купують без документів за готівку у лісника	20.4	3.6	12.3	12.9
Купують без документів у приватних підприємців	18.8	33.3	78.4	42.7
Заготовляють самостійно	27.9	4.3	11.1	15.6
Відмовились відповідати	1.6	1.1	2.2	1.6

Найбільша частка респондентів, які виписують дрова за накладною, припадає на мешканців Богородчанського та Сколівського районів, тоді як у Тячівському районі понад три чверті опитаних сільських жителів визнали факт купівлі дров без документів у приватних підприємців. Привертає увагу той факт, що понад чверть респондентів Сколівського району заготовляють дрова самостійно шляхом рубки без документів.

Більше половини респондентів заявили, що їхнім родинам доводиться в середньому один-два рази на рік звертатися до лісництва з питання придбання паливних дров або будівельних матеріалів. Водночас родини чверті учасників опитування взагалі не звертаються до лісництва.

Таблиця 13

Частота звернення родин респондентів до лісництва, %

Категорії респондентів	Частота звернення до лісництва		
	1–2 рази на рік	Дуже рідко, раз на кілька років	Не звертаються
Не використовують дрова для опалення	10.7	30.7	58.7
Сколівський район	73.1	10.7	16.2
Богородчанський район	72.3	14.2	13.5
Тячівський район	40.7	14.5	44.8
У ЦІЛОМУ:	62.0	13.2	24.8

На частоту звернення родин респондентів до лісництва впливає факт використання дров для опалення помешкання, а також адміністративний район постійного проживання в Карпатському регіоні.

Наприклад, переважна більшість учасників опитування, які не використовують дрова для опалення своїх будинків, узагалі не звертаються до місцевого лісництва. Що ж

до районів проживання респондентів, то тут вирізняється Тячівський, де майже половина опитаних сільських мешканців також узагалі не звертаються до лісництва.

Як свідчать отримані дані, лише у чверті респондентів, що звертаються до лісових підприємств, не виникає труднощів при придбанні деревини.

Для з'ясування труднощів, з якими стикаються респонденти під час придбання деревини для ремонту і будівництва у лісових підприємств, учасникам опитування пропонувалась картка з переліком п'яти можливих проблем. Крім того, респонденти могли назвати свій варіант відповіді.

У таблиці 14 наведено перелік труднощів, з якими стикаються респонденти. На це запитання відповідали лише ті учасники опитування, які безпосередньо звертаються до лісництв. Оскільки респонденти мали змогу дати кілька варіантів відповідей, сума відсотків у стовпчику перевищує 100. Адміністративні райони опитування в таблиці позначені так: 1 – Сколівський, 2 – Богородчанський, 3 – Тячівський.

Таблиця 14

Труднощі місцевого населення, що виникають при придбанні деревини у лісових підприємств (N- 903), %

Перелік труднощів	Район опитування			У ЦІЛОМУ:
	1 (n-336)	2 (n-346)	3 (n-221)	
На придбання деревини треба довго оформлювати документи в лісгоспах	22.6	29.8	14.0	23.3
Вартість деревини для мене дуже висока	54.5	56.6	61.5	57.0
Лісники вимагають особисту винагороду за виписку лісу	5.4	0.9	4.1	3.3
Лісники вимагають, щоб ми своїми силами проводили заготівлю лісу	11.9	24.3	5.9	15.2
Основні труднощі пов'язані з доставкою	14.3	42.8	24.0	27.6
Труднощів при придбанні деревини немає	29.2	19.1	30.3	25.6

Більше половини учасників опитування вказують на надмірну вартість деревини порівняно з їхньою фінансовою спроможністю, тоді як на другій позиції за частотою згадування опинились дві проблеми: доставка та зволікання з оформленням відповідних документів.

Зависока ціна деревини відмічається всіма учасниками опитування, незалежно від факту їх працевлаштування, самооцінки майнового стану сім'ї (за винятком заможних родин, яких серед опитаних виявилось лише 15) та адміністративного району проживання.

Що ж до власне труднощів оформлення купівлі деревини, то тут мешканці Сколівського та Богородчанського районів частіше за інших респондентів наголошують

на зволіканні при оформленні документів у лігоспах. Знов-таки респонденти Богородчанського району найбільше серед усіх учасників опитування вказали на вимоги лісників своїми силами заготовляти ліс та самотужки його доставляти за потрібною адресою.

4. Незаконна заготівля лісу та продаж краденої деревини

Кожному п'ятому учаснику опитування доводилося досить часто чути про випадки незаконної заготівлі лісу та продажу краденої деревини в адміністративному районі постійного проживання. Майже 40 відсотків респондентів рідко чули про такі випадки, а більш ніж третина – взагалі не чули. Зауважимо, що майже п'ять відсотків (58 осіб) відмовились відповідати на це запитання.

Більш ніж третина мешканців Сколівського району зазначили, що їм досить часто доводилося чути про випадки незаконної заготівлі лісу та продажу краденої деревини, тоді як майже половині респондентів Тячівського району нічого не відомо про такі випадки на території свого району.

Таблиця 15

Чи доводилось Вам чути про випадки незаконної заготівлі лісу та продажу краденої деревини у вашому районі?

Райони опитування	Як часто чули		
	Досить часто	Досить рідко	Нічого не чули
Сколівський район	34.4	32.9	27.7
Богородчанський район	11.7	53.2	31.8
Тячівський район	17.2	30.5	46.0
У ЦІЛОМУ:	21.1	38.9	35.1

Майже 40 відсотків учасників опитування зазначили, що їм відомі випадки притягнення до відповідальності за незаконну заготівлю деревини. Причому серед опитаних мешканців Сколівського та Богородчанського районів від 42 до 47 відсотків знають про такі випадки, тоді як у Тячівському районі таких інформованих респондентів виявилось майже 28 відсотків.

Щоб з'ясувати, про які саме випадки йдеться, респондентам пропонувалась картка з чотирма основними варіантами відповідей. Зрозуміло, що на це запитання відповідали лише ті, хто знав про випадки притягнення до відповідальності за незаконну заготівлю деревини.

Понад дві третини учасників опитування назвали випадки штрафування лісниками зі складанням протоколу, а більш ніж чверті респондентів відомі випадки передачі кримінальної справи до суду та винесення вироку засудження.

Оскільки респонденти могли назвати кілька варіантів відповіді, у таблиці 16 сума відсотків у рядку перевищує 100. Адміністративні райони опитування в таблиці позначені так: 1 – Сколівський, 2 – Богородчанський, 3 – Тячівський.

Таблиця 16

Інформованість респондентів про типи притягнення до відповідальності за незаконну заготівлю деревини (N-471), %

Типи притягнення до відповідальності	Район опитування			У ЦІЛОМУ:
	1 (n-190)	2 (n-170)	3 (n-111)	
Оштрафували лісники і склали протокол	72.1	76.5	86.5	77.1
Затримані міліцією і порушено кримінальну справу	41.1	25.3	42.3	35.7
Подали позов про відшкодування збитків за незаконну рубку	32.1	52.4	47.7	43.1
Передали кримінальну справу до суду, і суд засудив	46.3	7.6	27.0	27.8
Відмова відповідати/ не знаю	4.2	1.2	3.6	3.0

Як видно з наведених даних, існують істотні відмінності в інформованості респондентів щодо типів притягнення до відповідальності залежно від адміністративного району проживання. Зокрема, респонденти Тячівського району найбільше згадують штрафи з боку лісників зі складанням протоколів, тоді як опитані мешканці Сколівського району найчастіше вказують на передачу кримінальних справ до суду з винесенням вироку засудження.

Що штовхає людей на вчинення незаконних рубок? Для відповіді на це запитання організатори опитування надали респондентам картку з шістьма варіантами відповідей. Крім того, учасники опитування мали змогу надати свій варіант відповіді.

Незважаючи на район постійного проживання, переважна більшість респондентів вказала насамперед на брак коштів на купівлю деревини, низький рівень життя місцевого населення. Окремі респонденти, скориставшись альтернативою «інше», назвали безробіття причиною, яка штовхає людей на незаконні рубки. Менше всього респонденти вбачають причину незаконних рубок у небажанні місцевого населення проходити процедуру виписки деревини у лісгоспі. На думку окремих учасників опитування, *«люди рубають тільки сушняк і зовсім мало»*. Зауважимо, що чотири відсотки (49 осіб) не відповіли на це запитання.

Таблиця 17 фіксує окремі розбіжності уявлень місцевого населення трьох адміністративних районів щодо мотивів незаконних рубок. Оскільки респонденти мали змогу назвати кілька варіантів відповідей, сума відсотків у стовпчику перевищує 100. Адміністративні райони опитування в таблиці позначені так: 1 – Сколівський, 2 – Богородчанський, 3 – Тячівський.

Таблиця 17

Мотивація місцевого населення у здійсненні незаконних рубок, %

Мотивація здійснення незаконних рубок	Район опитування			У ЦІЛОМУ:
	1	2	3	
Брак коштів на купівлю деревини, низький рівень життя місцевого населення	71.1	66.0	75.2	70.8
Корисливі мотиви, прагнення заробити на перепродажу	37.4	52.5	23.0	37.6
Небажання проходити процедуру виписки деревини у лісгоспі	7.0	19.5	5.5	10.7
Доступність лісу, який знаходиться поблизу житла	32.2	8.0	24.2	21.5
Слабкий контроль за охороною лісу	11.7	36.7	26.5	25.0
Відсутність покарання в більшості випадків	11.0	33.8	23.0	22.6
Відмова відповідати/ не знаю	3.5	5.2	3.5	4.1

Третина опитуваних мешканців Сколівського району відмічають доступність лісу, яка провокує місцеве населення на незаконні рубки. Водночас респонденти цього району менше за інших учасників опитування вбачають причину незаконних рубок у слабкому контролі за охороною лісу та відсутності належного покарання порушників. У свою чергу респонденти Богородчанського району найбільше вказують на корисливі мотиви та небажання місцевого населення проходити процедуру виписки деревини.

На думку половини респондентів, місцеве населення доволі рідко здійснює вирубку дерев без отримання дозволу, тоді як майже кожен п'ятий учасник опитування вважає, що такі вирубки відбуваються досить часто. При цьому понад 13 відсотків вказують на відсутність таких випадків у їхніх населених пунктах. Доволі значна частка респондентів не дала відповіді.

Розподіл відповідей за районом опитування виявив відчутні відмінності, насамперед у Богородчанському районі порівняно з двома іншими. Приміром, у цьому районі мінімальна кількість респондентів визнала факт доволі частих самовільних рубок лісу за участю місцевого населення. Водночас опитані мешканці цього району найбільше серед усіх учасників опитування вказали на відсутність таких випадків. Наскільки наведені відповіді відрізняються від оцінки безпосередньо зайнятих у лісовому секторі, дає змогу простежити наступна таблиця.

Таблиця 18**Частота самовільних вирубок лісу за участю місцевого населення, %**

Категорії респондентів	Частота самовільних вирубок лісу			Не відповіли
	Досить часто	Досить рідко	Немає таких випадків	
Сколівський район	26.2	44.4	10.2	19.2
Богородчанський район	7.5	59.8	18.2	14.5
Тячівський район	22.3	50.0	12.2	15.5
Зайняті в лісовому секторі (n -90)	15.6	56.7	20.0	7.8
У ЦІЛОМУ:	18.7	51.4	13.6	16.4

Більше половини учасників опитування (57%) схиляються до думки, що місцеві лісники мають достатньо повноважень для охорони лісу від незаконних рубок. З такою думкою не погоджується понад чверть респондентів (28%), а решта не змогла відповісти на це запитання. При цьому привертає увагу відмінність наведених відповідей залежно від адміністративного району опитування. Найбільше респондентів, які вказали на достатність повноважень лісників, припадає на Сколівський район, тоді як на недостатності таких повноважень найчастіше наголошують жителі Тячівського району.

Таблиця 19**Достатність повноважень лісників для охорони лісу від незаконних рубок, %**

Категорії респондентів	Рівень достатності повноважень		Не відповіли
	Достатньо повноважень	Недостатньо повноважень	
Сколівський район	64.1	17.7	18.2
Богородчанський район	55.7	28.0	16.3
Тячівський район	49.5	38.8	11.7
Зайняті в лісовому секторі (n -90)	57.8	33.3	8.9
У ЦІЛОМУ:	56.5	28.1	15.4

Учасники опитування доволі скептично оцінюють роботу лісової охорони щодо виявлення фактів незаконних рубок у своєму адміністративному районі. При цьому найбільш критичними виявились відповіді респондентів Тячівського та Сколівського районів. Водночас, за оцінкою понад третини зайнятих у лісовому секторі, виявляється багато незаконних рубок, які в змозі виявити лісова охорона району. Привертає увагу висока частка тих, хто не дав відповіді, серед усіх категорій респондентів. Значна кількість учасників опитування, що не відповіли, можемо припустити, пояснюється не тільки відсутністю реальної інформації про ефективність роботи лісової охорони, а й певною пересторогою і небажанням зіпсувати відносини з місцевими представниками лісової охорони.

У таблиці 20 цифрами позначені такі варіанти відповідей: 1– виявляється багато незаконних рубок, які в змозі виявити лісова охорона; 2 – виявляються лише деякі незаконні рубки для видимості, інші приховуються від офіційного обліку; 3 – практично не виявляються.

Таблиця 20

Частка незаконних рубок, які виявляються ліською охороною району, %

Категорії респондентів	Частота виявлених незаконних рубок			Не відповіли
	1	2	3	
Сколівський район	12.2	43.1	11.5	33.2
Богородчанський район	24.5	33.8	15.8	26.0
Тячівський район	17.0	48.7	12.0	22.3
Зайняті в ліському секторі (n -90)	34.4	31.1	16.7	17.8
У ЦІЛОМУ:	17.9	41.9	13.1	27.1

Для виявлення форм незаконної заготівлі й торгівлі деревиною, які найбільш часто зустрічаються за місцем їхнього проживання, учасникам опитування пропонувалась картка з переліком трьох таких форм. Респонденти мали змогу також назвати свій варіант відповіді.

Найбільш поширеною формою незаконної заготівлі й торгівлі деревиною, на думку опитаних, є можливість звернутися до посередника, який купить у лісників і привезе ліс до садиби. Понад чверть респондентів зазначила, що можна домовитися з лісником і зрубати, що потрібно, заплативши йому готівкою, і при цьому він виписе документи. Водночас майже 15 відсотків опитаних сільських мешканців визнали, що в їхньому районі можна купити ліс на лісосіці у лісника або лісозаготівельника, заплативши йому готівкою, без отримання документів. Окремі респонденти визнали, що купують необхідну деревину на приватній пилорамі або *«самі йдуть до лісу»*. Кожен десятий респондент вважає, що на території його адміністративного району проживання не зустрічається жодна з наведених форм незаконної заготівлі й торгівлі деревиною.

Адміністративні райони опитування в таблиці 21 позначені так: 1 – Сколівський, 2 – Богородчанський, 3 – Тячівський. Оскільки респонденти могли назвати кілька варіантів відповідей, сума відсотків у стовпчику перевищує 100.

Таблиця 21

Найбільш поширені форми незаконної заготівлі й торгівлі деревиною в районі, %

Найбільш поширені форми	Район опитування			У ЦІЛОМУ
	1	2	3	
Можна купити ліс на лісосіці у лісника/лісозаготівельника, заплативши йому готівкою без отримання документів	28.7	5.2	10.2	14.7
Можна домовитися з лісником і зрубати, що потрібно, заплативши йому готівкою, і при цьому він випише документи	31.2	31.3	23.3	28.6
Можна звернутися до посередника, який купить у лісників і привезе ліс до садиби	33.7	55.7	78.5	56.0
Жодна з перелічених форм	12.5	10.5	5.5	9.5
Відмова відповідати/ не знаю	25.9	20.0	4.0	16.7

У Сколівському районі найбільш часто зустрічається така форма незаконної заготівлі й торгівлі деревиною, як готівкова купівля лісу на лісосіці у лісника або лісозаготівельника без отримання відповідних документів. Натомість понад три чверті респондентів Тячівського району вказали на можливість звернутися до послуг посередника у випадку купівлі необхідної деревини.

Найбільш складним і, можна припустити, небажаним у проведеному опитуванні для респондентів виявилось запитання про найбільш поширені порушення, які мають місце в роботі місцевих пилорам.

На це запитання не відповіла рекордна кількість учасників опитування (понад 43%), що можна пояснити як відсутністю відповідної інформації, так і небажанням псувати відносини з тими, хто причетний до роботи цих підприємств. Саме останнім аргументом можна пояснити той факт, що майже чверть зайнятих у лісовому секторі респондентів також не відповіла на це запитання.

Цю гіпотезу підтверджує звіт одного з інтерв'юерів, згідно з яким для респондентів такого роду запитання *«були провокаційними, оскільки переважна більшість населення села, де проходило опитування, займається незаконною рубкою лісу, і такі запитання викликали в них пересторогу»*.

Майже чверть респондентів вважають, що найбільш поширеним порушенням у роботі місцевих пилорам є купівля деревини без відповідних документів, а понад 11 відсотків відмітили відсутність дозвільних документів на роботу пилорам. При цьому менш ніж чверть учасників опитування вказали на відсутність порушень у роботі пилорам на території свого району.

Серед трьох адміністративних районів, де проходило опитування, респонденти Богородчанського району більше за інших учасників опитування вказали на таке

порушення в роботі місцевих пилорам, як відсутність дозвільних документів на діяльність.

Таблиця 22

Найбільш поширені порушення у роботі місцевих пилорам, %

Категорії респондентів	Найбільш поширені порушення		Немає порушень	Не відповіли
	Відсутність дозвільних документів	Купівля деревини без документів		
Чоловіки (n -574)	13.4	26.1	23.3	40.1
Жінки (n -627)	9.6	21.4	23.4	46.4
Молодь до 30 років (n-303)	11.9	17.5	26.1	45.2
Середній вік 30-54 роки (n-535)	12.0	26.5	25.0	38.5
Понад 54 роки (n-363)	10.2	24.5	18.7	49.0
Сколівський район	6.7	27.2	22.2	45.9
Богородчанський район	20.3	25.0	19.0	36.0
Тячівський район	7.2	18.8.	29.0	48.2
Зайняті в лісовому секторі (n -90)	21.1	33.3	26.7	23.3
У ЦІЛОМУ:	11.4	23.6	23.4	43.4

Лише 11 відсотків учасників опитування доводилось що-небудь чути про організовані групи, які займаються незаконними рубками і продають крадений ліс у адміністративному районі проживання респондентів. Найбільше доводилось чути про такі групи опитаним жителям Сколівського району (19%), тоді як у Богородчанському та Тячівському районах відповідно 8 та 7 відсотків що-небудь чули про незаконну діяльність цих груп. Варто зазначити, що серед зайнятих у лісовому секторі також 11 відсотків щось чули про діяльність таких груп.

Майже 18 відсотків респондентів вважають, що серед працівників лісової охорони в адміністративному районі їхнього проживання є досить багато людей, які сприяють нелегальним рубкам та реалізації краденого. Найбільша частка учасників опитування дотримується думки, що якщо і є такі люди в лісовій охороні, то їх дуже мало. На відсутність таких порушників у лавах лісової охорони вказали понад 12 відсотків, а решта не дала відповіді (29%).

Серед опитаних мешканців Сколівського району майже третина вважає, що на території їхнього району серед працівників лісової охорони є досить багато порушників, тоді як у Богородчанському районі з такою точкою зору погодились лише 7 відсотків респондентів.

Загальне уявлення щодо розподілу відповідей на це запитання серед різних категорій респондентів дає змогу отримати таблиця 23.

Таблиця 23

Частка у лісовій охороні району людей, які сприяють нелегальним рубкам та реалізації краденого, %

Категорії респондентів	Частка правопорушників			Не відповіли
	Досить багато	Дуже мало	Немає взагалі	
Чоловіки (n -574)	19.7	40.6	12.9	26.8
Жінки (n -627)	15.6	41.3	11.3	31.7
Молодь до 30 років (n-303)	13.2	41.6	14.9	30.4
Середній вік 30-54 роки (n-535)	17.8	43.2	12.5	26.5
Понад 54 роки (n-363)	20.9	37.2	9.1	32.8
Сколівський район	29.9	24.4	13.0	32.7
Богородчанський район	7.0	54.2	16.3	22.5
Тячівський район	15.8	44.3	7.0	33.0
Зайняті в лісовому секторі (n -90)	16.7	42.2	21.1	20.0
У ЦІЛОМУ:	17.6	41.0	12.1	29.4

5. Ставлення до існуючої системи ведення лісового господарства

Аби з'ясувати, які соціальні суб'єкти отримують основну економічну вигоду від лісу, що росте на території адміністративного району проживання респондентів, усім учасникам опитування пропонувалась картка з п'ятьма варіантами відповідей. Респонденти мали в ранжованому порядку розставити цих п'ятьох суб'єктів за мірою економічної вигоди.

Крім того, учасники опитування мали змогу запропонувати свій варіант. Цією можливістю скористалось понад 4 відсотки учасників опитування (51 особа). Серед інших суб'єктів називались приватні особи, а саме: в емоційному варіанті – «бандити», «олігархи», у більш виваженому – «чиновники райдержадміністрації», «лісники», «окремі підприємці».

Менше одного відсотка респондентів (11 осіб) вважають, що ніхто з перерахованих суб'єктів не має економічного зиску від місцевого лісу. На це запитання не відповіло понад 16 відсотків учасників опитування (197 осіб). У таблиці 24 наведено відсоток відповідей до кількості тих, що відповіли.

Таблиця 24**Ранжування суб'єктів за мірою економічної вигоди від місцевого лісу (N-993), %.**

Соціальні суб'єкти	Ранжування за мірою економічної вигоди, шкала 1-6					
	1	2	3	4	5	6
Державний бюджет	11.5	12.3	16.5	24.7	33.9	1.1
Місцевий бюджет	5.4	11.9	16.4	33.7	31.0	1.5
Лісгосп	18.0	13.2	39.1	18.6	10.4	0.7
Підприємства, що переробляють ліс	33.8	33.4	12.1	15.8	4.1	0.7
Експортери лісопродукції	27.5	28.9	15.7	6.8	20.2	0.8

З наведених даних видно, що найбільшу економічну вигоду від місцевого лісу, на думку респондентів, мають підприємства, які переробляють ліс, та експортери лісопродукції, тоді як найменшу – місцевий бюджет.

У таблиці 25 наведено розподіл відповідей *щодо першого місця*, тобто соціальних суб'єктів, які мають найбільшу економічну вигоду від місцевого лісу. Під назвою кожного з адміністративних районів вказана кількість респондентів, які відповіли на це запитання.

Таблиця 25**Суб'єкти, які мають найбільшу економічну вигоду від місцевого лісу, %**

Соціальні суб'єкти	Райони опитування		
	Сколівський (n- 342)	Богородчанський (n-296)	Тячівський (n-355)
Державний бюджет	10.5	14.5	9.9
Місцевий бюджет	2.0	10.1	4.8
Лісгосп	19.3	27.7	8.7
Підприємства, що переробляють ліс	38.3	24.7	37.2
Експортери лісопродукції	20.2	22.0	39.2

На думку опитаних мешканців Сколівського району, найбільшу економічну вигоду від місцевого лісу мають лісопереробні підприємства, тоді як у Богородчанському районі респонденти виокремили відразу три суб'єкти: лісгосп, лісопереробні підприємства та експортерів лісопродукції. Водночас у Тячівському районі учасники опитування вказали на максимальну економічну вигоду двох суб'єктів – експортерів лісопродукції та лісопереробні підприємства. Вартий уваги той факт, що в останньому районі мінімальна кількість опитаних місцевих сільських жителів вказала на вигоду лісгоспу.

Загалом існуючу систему ведення лісового господарства, лісозаготівель і реалізації деревини в адміністративному районі свого проживання учасники опитування оцінюють доволі негативно. Зокрема, більше третини респондентів вважають, що система має низку

серйозних недоліків, які слід усунути. Приблизно така ж кількість учасників опитування вважає, що система в цілому погано працює і вимагає серйозних змін. При цьому кожен п'ятий респондент дав позитивну оцінку, зауваживши, що система в цілому нормально працює і не потребує серйозних змін.

Серед трьох адміністративних районів, де проходило опитування, найбільш позитивно оцінюють існуючу систему господарювання у лісовому секторі мешканці Богородчанського району, а найгірше – жителі Сколівського району.

Таблиця 26

Загальна оцінка існуючої системи ведення лісового господарства, лісозаготівель і реалізації деревини, %

Категорії респондентів	Загальна оцінка існуючої системи			Не відповідає
	У цілому нормальна	Низка серйозних недоліків	У цілому погано	
Чоловіки (n -574)	19.9	38.5	35.5	6.1
Жінки (n -627)	21.4	34.3	33.5	10.8
Молодь до 30 років (n-303)	24.4	37.3	27.1	11.2
Середній вік 30-54 роки (n-535)	19.3	39.4	35.3	6.0
Понад 54 роки (n-363)	19.6	30.9	39.4	6.0
Сколівський район	14.0	20.4	54.9	10.7
Богородчанський район	36.7	32.8	23.5	7.0
Тячівський район	11.3	55.7	25.0	8.0
Зайняті в лісовому секторі (n -90)	34.4	41.1	22.2	2.2
СЕРЕД УСІХ:	20.6	36.3	34.5	8.6

Для змін на краще у веденні лісового господарства, лісозаготівель і реалізації деревини більше половини респондентів пропонують посилити відповідальність за незаконні рубки. Натомість менш за все учасники опитування підтримують такий захід, як приватизація лісів і передача їх приватним особам.

Понад чверть респондентів вказали на необхідність внесення змін до законодавства щодо надання більш широких повноважень лісовій охороні. Водночас понад 22 відсотки учасників опитування вважають, що слід відібрати повноваження охорони лісу у лісників і створити окрему службу з контролю за лісниками.

У таблиці 27 наведено рівень підтримки вищезгаданих трьох основних пропозицій щодо покращення ситуації господарювання у лісовому секторі серед різних категорій

респондентів. Зауважимо, що в таблиці не враховані понад 9 відсотків респондентів (111 осіб), які не дали відповіді. Респонденти мали змогу дати кілька варіантів відповідей, тому сума відсотків у рядку перевищує 100.

Таблиця 27

Пропозиції респондентів щодо покращення ведення господарювання у лісовому секторі, % до кількості тих, що відповіли

Категорії респондентів	Посилення повноважень лісової охорони	Створення служби контролю за лісниками	Посилення відповідальності за незаконні рубки
Чоловіки (n -574)	30.1	26.1	59.9
Жінки (n -627)	26.8	18.8	60.0
Молодь до 30 років (n-303)	26.4	21.5	57.4
Середній вік 30-54 роки (n-535)	30.5	20.4	60.4
Понад 54 роки (n-363)	27.0	25.9	61.4
Сколівський район	19.5	17.7	61.6
Богородчанський район	37.5	31.0	49.0
Тячівський район	28.2	18.2	69.3
Зайняті в лісовому секторі (n -90)	45.6	32.2	52.2
СЕРЕД УСІХ:	28.4	22.3	60.0

Висновки

Дві третини респондентів вважають, що за місцем їхнього проживання вирубується занадто багато лісу, тоді як кожен п'ятий вважає обсяг вирубки нормальним. Надмірну вирубку лісу відмічає більшість опитаних сільських жителів Сколівського району. Натомість у Тячівському та особливо Богородчанському районах таку думку підтримує значно менше респондентів. Саме в останніх двох адміністративних районах більш ніж чверть респондентів вважають нормальним наявний обсяг заготівлі деревини.

Переважає більшість учасників опитування зазначає, що за місцем їхнього проживання рубки лісу, як правило, здійснюють приватні лісозаготівельні фірми. Майже половина респондентів вказала на постійних робітників лісгоспів, а більш ніж третина – на наймані бригади і тимчасових робітників. Зазначений розподіл відповідей у цілому співпадає для трьох адміністративних районів, за певним винятком Богородчанського району, де однакова частка респондентів вказала на приватні лісозаготівельні фірми та постійних робітників лісгоспів.

За останні п'ять років, на думку понад половини респондентів, обсяг рубок лісу за місцем їхнього постійного проживання збільшився, понад чверть учасників опитування вказали на відсутність змін, а майже кожен десятий відмітив його зменшення.

Три чверті опитаних мешканців Сколівського району вказали на збільшення обсягу рубок за цей проміжок часу, при цьому в середньому третина респондентів Богородчанського району та зайнятих у лісовому секторі економіки Карпатського регіону погоджуються з такою оцінкою.

Переважає більшість учасників опитування вважає, що лісозаготівля відіграє важливу або скоріше важливу роль в економіці їхнього району. Протилежної точки зору дотримується приблизно чверть респондентів, а майже кожен десятий не зміг визначитися з відповіддю.

Важливість ролі лісозаготівлі для місцевої економіки свого району проживання відмічають частіше за інших опитані мешканці Богородчанського району та респонденти, робота яких пов'язана з лісовим господарством, лісозаготівлею або реалізацією деревини. Натомість другорядність лісозаготівлі для місцевої економіки відмічають майже третина опитаних сільських жителів Тячівського та Сколівського районів

Серед трьох районів найбільша частка чоловічого населення, пов'язаного із заготівлею і переробкою деревини, за оцінкою респондентів, припадає на Сколівський, а найменша – на Тячівський район.

Половині учасників опитування відомо про продаж заготовленого лісу в районі їхнього постійного проживання за кордон (на експорт). У цілому серед усіх інформованих про продаж лісу місцевого походження за кордон найбільш поширеною є думка, що експортується значна частина заготовленого лісу. Натомість респонденти з-поміж зайнятих у лісовому секторі, навпаки, найчастіше говорять про незначну частину. Зазначена певна суперечність у відповідях респондентів вимагає використання додаткових статистичних та інших інформаційних матеріалів для з'ясування реальної ситуації.

Серед опитаних мешканців трьох районів Карпатського регіону на те, що значна частина місцевого лісу йде на експорт, вказали у Сколівському та Тячівському районах, тоді як у Богородчанському спостерігається зовсім протилежна картина. Лише в цьому районі найбільше респондентів вважає, що експортується незначна частина місцевого лісу.

Незалежно від адміністративного району опитування, більшість респондентів використовує деревину для опалення житла, а майже половина – для будівництва і ремонту свого помешкання. Менше двох відсотків зазначили, що купують деревину з метою розпилювання на дошки з наступним продажем.

У середньому за опалювальний сезон майже половина респондентів використовують від п'яти до десяти кубометрів дров. Майже кожен п'ятий учасник опитування зазначив, що його сім'я не використовує дрова для опалення свого помешкання. Найбільше дров для опалення використовують мешканці Тячівського та Сколівського районів, тоді як у Богородчанському районі майже третина сімей респондентів не використовує дрова для опалення своїх будинків.

Незалежно від району опитування, доволі поширеним є комбінований варіант купівлі місцевим населенням дров, який передбачає поєднання легальної купівлі з оформленням відповідних документів із неофіційною купівлею без оформлення будь-яких документів. Співвідношення офіційного та неофіційного способів купівлі дров має свої відмінності залежно від району опитування. Якщо в Богородчанському та Сколівському районах переважає купівля дров із випискою накладної в лісгоспі/місцевому лісництві, то в Тячівському районі найбільш поширеною є купівля без документів у приватних підприємців. Також варто звернути уваги на той факт, що понад чверть опитаних мешканців Сколівського району заготовляють дрова самостійно шляхом рубки без документів.

Більше половини учасників опитування вказують на надмірну вартість деревини порівняно з їхньою фінансовою спроможністю, тоді як на другій позиції за частотою

згадування опинились фактично дві проблеми: доставка та зволікання з оформленням відповідних документів. Зависоку ціну деревини відмічають усі учасники опитування, незалежно від факту їхнього працевлаштування, самооцінки майнового стану сім'ї та адміністративного району проживання. Що ж до власне труднощів оформлення купівлі деревини, то тут мешканці Сколівського та Богородчанського районів частіше за інших респондентів наголошують на зволіканні при оформленні документів у лісгоспах.

Більше третини мешканців Сколівського району зазначили, що їм досить часто доводилося чути про випадки незаконної заготівлі лісу та продажу краденої деревини, тоді як майже половині респондентів Тячівського району нічого не відомо про такі випадки на території свого району.

Майже 40 відсотків учасників опитування зазначили, що їм відомі випадки притягнення до відповідальності за незаконну заготівлю деревини. Причому серед опитаних мешканців Сколівського та Богородчанського районів понад 40 відсотків знають про такі випадки, тоді як у Тячівському районі таких інформованих респондентів виявилось менш ніж третина.

Понад дві третини учасників опитування назвали випадки штрафів лісниками зі складанням протоколу, а більш ніж чверті респондентів відомі випадки передачі кримінальної справи до суду та винесення вироку засудження. Респонденти Тячівського району найбільше згадують штрафи з боку лісників зі складанням протоколів, тоді як опитані мешканці Сколівського району найчастіше вказують на передачу кримінальних справ до суду з винесенням вироку засудження.

Незважаючи на район постійного проживання, переважна більшість респондентів вважає, що брак коштів на купівлю деревини, низький рівень життя місцевого населення штовхає людей на вчинення незаконних рубок. Менше всього респонденти вбачають причину незаконних рубок у небажанні місцевого населення проходити процедуру виписки деревини у лісгоспі.

Третина опитуваних мешканців Сколівського району відмічають доступність лісу, яка провокує місцеве населення на незаконні рубки. Водночас респонденти цього району менше ніж інші учасники опитування вбачають причину незаконних рубок у слабкому контролі за охороною лісу та відсутності належного покарання порушників. У свою чергу респонденти Богородчанського району найбільше вказують на корисливі мотиви та небажання місцевого населення проходити процедуру виписки деревини.

Більш ніж половина учасників опитування схиляється до думки, що місцеві лісники мають достатньо повноважень для охорони лісу від незаконних рубок. З цим не погоджується понад чверть респондентів, а решта не змогла відповісти на це запитання.

Найбільше респондентів, які вказали на достатність повноважень лісників, припадає на Сколівський район, тоді як на недостатності таких повноважень найчастіше наголошують жителі Тячівського району.

Учасники опитування доволі скептично оцінюють роботу лісової охорони щодо виявлення фактів незаконних рубок у своєму адміністративному районі. Причому найбільш критичними виявились відповіді респондентів Тячівського та Сколівського районів. Водночас, за оцінкою понад третини зайнятих у лісовому секторі, виявляється багато незаконних рубок, які в змозі виявити лісова охорона району. Звертає на себе увагу висока питома вага тих, хто не дав відповіді, серед усіх категорій респондентів. Значна кількість учасників опитування, які не відполю на це запитання, можна припустити, пояснюється не тільки відсутністю реальної інформації про ефективність роботи лісової охорони, а й певною пересторогою і небажанням зіпсувати відносини з місцевими представниками лісовою охорони.

Найбільш поширеною формою незаконної заготівлі й торгівлі деревиною, на думку опитаних, є можливість звернутися до посередника, який купить у лісників і привезе ліс до садиби. Понад чверть респондентів зазначили, що можна домовитися з лісником і зрубати, що потрібно, заплативши йому готівкою, і при цьому він випише документи.

У Сколівському районі найбільш часто зустрічається така форма незаконної заготівлі й торгівлі деревиною, як готівкова купівля лісу на лісосіці у лісника або лісозаготівельника без отримання відповідних документів. Натомість понад три чверті респондентів Тячівського району вказали на можливість звернутися до послуг посередника у випадку купівлі необхідної деревиною.

Майже чверть респондентів вважають, що найбільш поширеним порушенням у роботі місцевих пилорам є купівля деревиною без відповідних документів, а понад 11 відсотків відмітили відсутність дозвільних документів на роботу пилорам. На останнє порушення найбільше вказують опитані мешканці Богородчанського району.

Лише 11 відсотків учасників опитування доводилось що-небудь чути про організовані групи, які займаються незаконними рубками і продають крадений ліс, у адміністративному районі проживання респондентів. Найбільше доводилось чути про такі групи опитаним жителям Сколівського району, тоді як у Богородчанському та Тячівському районах удвічі менше респондентів чули про незаконну діяльність цих груп.

Серед опитаних мешканців Сколівського району майже третина вважає, що на території їхнього району серед працівників лісової охорони є досить багато порушників, тоді як у Богородчанському районі з такою точкою зору погодились лише сім відсотків респондентів.

Найбільшу економічну вигоду від місцевого лісу, на думку респондентів, мають підприємства, які переробляють ліс, та експортери лісопродукції, тоді як найменшу – місцевий бюджет. На думку опитаних мешканців Сколівського району, найбільшу економічну вигоду від місцевого лісу мають лісопереробні підприємства, тоді як у Богородчанському районі респонденти виокремили відразу три суб'єкти: лісгосп, лісопереробні підприємства та експортерів лісопродукції. У Тячівському районі учасники опитування вказали на максимальну економічну вигоду двох суб'єктів – експортерів лісопродукції та лісопереробні підприємства. Вартий уваги той факт, що в останньому районі мінімальна кількість опитаних місцевих сільських жителів вказала на вигоду лісгоспу.

Загалом існуючу систему ведення лісового господарства, лісозаготівель і реалізації деревини у адміністративному районі свого проживання учасники опитування оцінюють доволі негативно. Зокрема, більш ніж третина респондентів вважає, що система має низку серйозних недоліків, які слід усунути. Приблизно така ж кількість учасників опитування вважає, що система в цілому погано працює і вимагає серйозних змін. Серед трьох адміністративних районів, де проходило опитування, найбільш позитивно оцінюють існуючу систему господарювання у лісовому секторі мешканці Богородчанського району, а найгірше – жителі Сколівського.

Для змін на краще у веденні лісового господарства, лісозаготівель і реалізації деревини більш ніж половина респондентів пропонують посилити відповідальність за незаконні рубки. Натомість найменше учасники опитування підтримують такий захід, як приватизація лісів і передача їх приватним особам. Заслугує на окрему увагу перевага кількості прихильників посилення повноважень лісової охорони шляхом внесення відповідних змін до законодавства над тими, хто підтримує ідею створення окремої служби контролю за лісниками, позбавивши їх повноважень охорони лісу.

Таблиці одномірного розподілу

1. Скажіть, будь ласка, як змінилась кількість лісів вашого району за останні двадцять років?

	Частота	%
Лісу стало менше	819	68,2

Площа лісів не змінюється	306	25,5
Площа лісів зростає	30	2,5
ВАЖКО ВІДПОВІСТИ	46	3,8
Загалом	1201	100

2. А якщо говорити про стан лісів вашого району за цей час, то він:

	Частота	%
Погіршився	935	77,9
Залишився без змін	213	17,7
Покращився	16	1,3
ВАЖКО ВІДПОВІСТИ	37	3,1
Загалом	1201	100

3. Як би Ви оцінили обсяг заготівлі деревини у вашому районі?

	Частота	%
Вирубується занадто багато	800	66,6
Обсяг вирубки нормальний	267	22,2
Вирубується недостатньо	20	1,7
ВАЖКО ВІДПОВІСТИ	114	9,5
Загалом	1201	100

4. Як правило, хто здійснює рубки лісу у вашому районі?

	Частота	%
Постійні робітники лісгоспів	588	49
Наймані бригади і тимчасові робітники	428	35,6

Приватні лісозаготівельні фірми	834	69,4
Інші	43	3,6
ВАЖКО ВІДПОВІСТИ	79	6,6

5. З Вашої точки зору, за останні п'ять років обсяг рубок лісу у вашому районі?

	Частота	%
Збільшився	661	55
Не змінився	324	27
Зменшився	113	9,4
ВАЖКО ВІДПОВІСТИ	103	8,6
Загалом	1201	100

6. Як би Ви оцінили роль лісозаготівлі в економіці вашого району?

	Частота	%
Важлива	459	38,2
Швидше важлива	319	26,6
Скоріше не важлива	104	8,7
Не важлива	208	17,3
ВАЖКО ВІДПОВІСТИ	111	9,2
Загалом	1201	100

7. Якщо говорити про Ваше домашнє господарство, для яких основних цілей Ви використовуєте деревину?

	Частота	%
Опалення житла	974	81,1
Будівництво та ремонт	584	48,6
Купівля з метою розпилювання на дошки з наступним продажем	19	1,6

Інші потреби	113	9,4
ВАЖКО ВІДПОВІСТИ	17	1,4

8. Чи відомо Вам про продаж заготовленого у вашому районі лісу за кордон (на експорт)?

	Частота	%
Так	604	50,3
Ні	384	32
НЕ ЗНАЮ	213	17,7
Загалом	1201	100

9. А яка частина заготовленого лісу, на Вашу думку, експортується? Один варіант відповіді

	Частота	%
Значна частина	239	39,6
Середня частина	143	23,7
Незначна частина	122	20,2
НЕ ЗНАЮ	100	16,6
Загалом	604	100

10. Скажіть, будь ласка, хто в основному займається розпилюванням круглого лісу на дошки / інші пиломатеріали у вашому районі?

	Частота	%
Державний лісгосп	522	43,5
Агролісгосп	94	7,8
Приватні фірми	885	73,7
Фізичні особи – підприємці	665	55,4
Інші	6	0,5
НЕ ЗНАЮ	65	5,4

11. Як Ви думаєте, яка частка працездатного чоловічого населення, що постійно проживає у вашому районі, пов'язана із заготівлею і переробкою деревини?

	Частота	%
Переважає більшість	25	2,1
Більше половини	26	2,2
Близько половини	108	9
Менше половини	349	29,1
Незначна частина	616	51,3

ВАЖКО ВІДПОВІСТИ	77	6,4
Загалом	1201	100

12. Приблизно, яку кількість дров у кубометрах використовує Ваша сім'я за опалювальний сезон?

	Частота	%
До п'яти кубометрів	210	17,5
Від п'яти до десяти кубометрів	540	45
Більше десяти кубометрів	173	14,4
Моя сім'я не використовує для опалення дрова	225	18,7
НЕ ЗНАЮ	53	4,4
Загалом	1201	100

13. Скажіть, будь ласка, як переважно місцеві мешканці купують дрова?

	Частота	%
Виписують за накладною в лісгоспі / у місцевому лісництві	684	57
Купують без документів за готівку у місцевого лісника	126	10,5
Купують без документів у приватних підприємців	417	34,7
Заготовляють шляхом рубки без документів самостійно	152	12,7
ВІДМОВА ВІДПОВІДАТИ	16	1,3

14. А як часто Вашій родині доводиться звертатися до лісництва з питань придбання паливних дров або будівельних матеріалів?

	Частота	%
Один-два рази на рік	745	62
Дуже рідко, раз на кілька років	158	13,2
Взагалі не звертаємося	298	24,8
Загалом	1201	100

15. Скажіть будь ласка, з якими труднощами Ви стикаєтесь при придбанні деревини для ремонту і будівництва у лісових підприємств?

	Частота	%
На придбання деревини треба довго оформлювати документи в лісгоспах	210	17,5
Вартість деревини для мене дуже висока	515	42,9
Лісники вимагають особисту винагороду за виписку лісу	30	2,5
Лісники вимагають, щоб ми своїми силами проводили заготівлю	137	11,4

лісу		
Основні труднощі пов'язані з доставкою	249	20,7
Інші	8	0,7
Труднощів при придбанні деревини немає	231	19,2

16. Чи доводилося Вам чути про випадки незаконної заготівлі лісу та продажу краденої деревини у вашому районі?

	Частота	%
Досить часто чув	254	21,1
Досить рідко чув	467	38,9
Нічого не чув	422	35,1
ВІДМОВА ВІДПОВІДАТИ	58	4,8
Загалом	1201	100

17. А чи знаєте Ви про випадки притягнення до відповідальності за незаконну заготівлю деревини?

	Частота	%
Так, знаю	471	39,2
Ні, не знаю	702	58,5
ВІДМОВА ВІДПОВІДАТИ	28	2,3
Загалом	1201	100

18. А які саме були ці випадки?

	Частота	%
Оштрафували лісники і склали протокол	363	30,2
Затримані міліцією і порушено кримінальну справу	168	14
Подали позов про відшкодування збитків за незаконну рубку	203	16,9
Передали кримінальну справу до суду, і суд засудив	131	10,9
ВІДМОВА ВІДПОВІДАТИ / НЕ ЗНАЮ	14	1,2

19. На Вашу думку, що штовхає людей на вчинення незаконних рубок?

	Частота	%
Брак грошей на купівлю деревини, низький рівень життя місцевого населення	850	70,8
Корисливі мотиви, прагнення заробити на перепродажу	452	37,6
Небажання проходити процедуру виписки деревини в лісгоспі	128	10,7
Доступність лісу, який знаходиться поблизу житла	258	21,5
Слабкий контроль за охороною лісу	300	25

Відсутність покарання в більшості випадків	271	22,6
Інше	35	2,9
ВІДМОВА ВІДПОВІДАТИ/НЕ ЗНАЮ	49	4,1

20. З Вашої точки зору місцеві лісники мають достатньо чи недостатньо повноважень для охорони лісу від незаконних рубок?

	Частота	%
Мають достатньо повноважень	678	56,5
Мають недостатньо повноважень	338	28,1
ВІДМОВА ВІДПОВІДАТИ /НЕ ЗНАЮ	185	15,4
Загалом	1201	100

21. Як Ви думаєте, яке число незаконних рубок виявляється лісовою охороною у вашому районі? Один варіант відповіді.

	Частота	%
Виявляються багато незаконних рубок, які в змозі виявити лісова охорона	215	17,9
Виявляються лише деякі незаконні рубки для видимості, інші приховують від офіційного обліку	503	41,9
Практично не виявляються	157	13,1
ВІДМОВА ВІДПОВІДАТИ / НЕ ЗНАЮ	326	27,1
Загалом	1201	100

22. А як часто, на Вашу думку, місцеве населення проводить вирубку дерев без отримання дозволу?

	Частота	%
Досить часто	224	18,7
Досить рідко	617	51,4
Таких випадків не було	163	13,6
ВІДМОВА ВІДПОВІДАТИ/ НЕ ЗНАЮ	197	16,4
Загалом	1201	100

23. Як Ви думаєте, які форми незаконної заготівлі і торгівлі деревиною найбільш часто зустрічаються у вашому районі?

	Частота	%
Можна купити ліс на лісосіці у лісника/лісозаготівельника, заплативши йому готівкою без отримання документів	177	14,7
Можна домовитися з лісником і зрубати, що потрібно, заплативши йому готівкою, і при цьому він випише документи	343	28,6

Можна звернутися до посередника, який купить у лісників і привезе ліс до будинку	672	56
Інші форми	35	2,9
Жодне з переліченого	114	9,5
ВІДМОВА ВІДПОВІДАТИ	200	16,7

24. А які найбільш поширені порушення мають місце у роботі пилорам вашого району?

	Частота	%
Відсутність дозвільних документів на свою діяльність	137	11,4
Купівля деревини без відповідних документів	284	23,6
Інші	3	0,2
ПОРУШЕНЬ НЕМАЄ	281	23,4
ВІДМОВА ВІДПОВІДАТИ/НЕ ЗНАЮ	521	43,4

25. А Вам доводилося що-небудь чути про організовані групи, які займаються незаконними рубками і продають крадений ліс у вашому районі?

	Частота	%
Так	133	11,1
Ні	959	79,9
ВІДМОВА ВІДПОВІДАТИ	109	9,1
Загалом	1201	100

26. Як Ви вважаєте, серед працівників лісової охорони у вашому районі є чи немає людей, які сприяють нелегальним рубкам та реалізації краденого?

	Частота	%
Так, таких досить багато	211	17,6
Якщо і є, то дуже мало	492	41
Таких взагалі немає	145	12,1
ВАЖКО ВІДПОВІСТИ	353	29,4
Загалом	1201	100

27. Як Ви думаєте, а хто отримує основну економічну вигоду від лісу, що росте у вашому районі? ПРОРАНЖУЙТЕ ВІД 1 ДО 6 ЗА МІРОЮ ЕКОНОМІЧНОЇ ВИГОДИ

Соціальні суб'єкти	Ранжування за мірою економічної вигоди, шкала 1-6					
	1	2	3	4	5	6
Державний бюджет	11.5	12.3	16.5	24.7	33.9	1.1
Місцевий бюджет	5.4	11.9	16.4	33.7	31.0	1.5
Лісгосп	18.0	13.2	39.1	18.6	10.4	0.7

Підприємства, що переробляють ліс	33.8	33.4	12.1	15.8	4.1	0.7
Експортери лісопродукції	27.5	28.9	15.7	6.8	20.2	0.8

28. А як загалом Ви оцінюєте існуючу систему ведення лісового господарства, лісозаготівель і реалізації деревини у вашому районі? Один варіант відповіді.

	Частота	%
Система в цілому нормально працює і не вимагає серйозних змін	248	20,6
Система має низку серйозних недоліків, які слід усунути	436	36,3
Система в цілому погано працює і вимагає серйозних змін	414	34,5
Важко відповісти	103	8,6
Загалом	1201	100

29. Що, на Вашу думку, необхідно зробити, щоб ведення лісового господарства, лісозаготівель і реалізації деревини змінити на краще?

	Частота	%
Змінити законодавство, надавши великі повноваження лісовій охороні	341	28,4
Приватизувати ліси, передавши їх приватним особам	61	5,1
Відібрати повноваження охорони лісу у лісників, створивши окрему службу з контролю за лісниками	268	22,3
Посилити відповідальність за незаконні рубки	720	60
ВАЖКО ВІДПОВІСТИ	111	9,2

30. Стать респондента.

	Частота	%
Чоловіча	574	47,8
Жіноча	627	52,2
Загалом	1201	100

31. Ваш вік: (повних років)

	Частота	%
Молодь до 30 років	303	25.2
30–54 роки	535	44.5
Понад 54 роки	363	30.2
Загалом	1201	100

32. Ви зараз працюєте чи ні?

	Частота	%
Так	414	34,5
Ні	787	65,5
Загалом	1201	100

33. З якої причини Ви зараз не працюєте?

	Частота	%
Пенсіонер/інвалід	349	44,3
Догляд за дитиною/ Домогосподарка	103	13,1
Безробітний/студент	324	41,2
Інше	11	1,4
Загалом	787	100

34. Ваша робота пов'язана з лісовим господарством, лісозаготівлею, реалізацією деревини?

	Частота	%
Так	90	21,7
Ні	324	78,3
Загалом	414	100

35. Як би Ви оцінили щомісячний дохід Вашої сім'ї?

	Частота	%
Нам його цілком достатньо, і ми можемо відкладати гроші кожного місяця	25	2,1
Нам вдається відкладати гроші, але не регулярно	364	30,3
Нам вдається тільки зводити кінці з кінцями	588	49
Грошей абсолютно не вистачає, ми постійно відмовляємо собі в найнеобхіднішому	163	13,6
ВІДМОВА ВІДПОВІДАТИ	61	5,1
Загалом	1201	100

Опитувальник

1. Скажіть, будь ласка, як змінилась кількість лісів вашого району за останні двадцять років?

- Лісу стало менше..... 1
Площа лісів не змінюється.....2
Площа лісів зростає..... 3
ВАЖКО ВІДПОВІСТИ..... 4

2. А якщо говорити про стан лісів вашого району за цей час, то він:

Погіршився.....	1
Залишився без змін.....	2
Покращився.....	3
ВАЖКО ВІДПОВІСТИ.....	4

3. Як би Ви оцінили обсяг заготівлі деревини у вашому районі?

Вирубється занадто багато.....	1
Обсяг вирубки нормальний.....	2
Вирубється недостатньо.....	3
ВАЖКО ВІДПОВІСТИ.....	4

4. Як правило, хто здійснює рубки лісу у вашому районі? МОЖЛИВІ КІЛЬКА ВАРІАНТІВ ВІДПОВІДІ

Постійні робітники лісгоспів.....	1
Наймані бригади і тимчасові робітники.....	2
Приватні лісозаготівельні фірми.....	3
Інші (хто саме?).....	4
ВАЖКО ВІДПОВІСТИ.....	5

5. З Вашої точки зору, за останні п'ять років обсяг рубок лісу у вашому районі?

Збільшився.....	1
Не змінився.....	2
Зменшився.....	3
ВАЖКО ВІДПОВІСТИ.....	4

6. Як би Ви оцінили роль лісозаготівлі в економіці вашого району?

Важлива.....	1
Швидше важлива.....	2
Скоріше не важлива.....	3
Не важлива.....	4
ВАЖКО ВІДПОВІСТИ.....	5

7. Якщо говорити про Ваше домашнє господарство, для яких основних цілей Ви використовуєте деревину? МОЖЛИВІ КІЛЬКА ВАРІАНТІВ ВІДПОВІДІ

Опалення житла.....	1
Будівництво та ремонт.....	2
Купівля з метою розпилювання на дошки з наступним продажем.....	3
Інші потреби.....	4

8. Чи відомо Вам про продаж заготовленого у вашому районі лісу за кордон (на експорт)?

Так.....	1
Ні.....	2 → ПЕРЕХІД до питання № 10
НЕ ЗНАЮ.....	3 → ПЕРЕХІД до питання № 10

9. А яка частина заготовленого лісу, на Вашу думку, експортується? ОДИН ВАРІАНТ ВІДПОВІДІ

Значна частина.....	1
Середня частина.....	2
Незначна частина.....	3
НЕ ЗНАЮ.....	4

10. Скажіть, будь ласка, хто в основному займається розпилюванням круглого лісу на дошки / інші пиломатеріали у вашому районі? МОЖЛИВІ КІЛЬКА ВАРІАНТІВ ВІДПОВІДІ

Державний лісгосп.....	1
Агролісгосп.....	2
Приватні фірми.....	3
Фізичні особи – підприємці.....	4
Інші (хто саме?).....	5
НЕ ЗНАЮ.....	6

11. Як Ви думаєте, яка частка працездатного чоловічого населення, що постійно проживає у вашому районі, пов'язана із заготівлею і переробкою деревини?

Переважає більшість.....	1
Більше половини.....	2

Близько половини.....	3
Менше половини.....	4
Незначна частина.....	5
ВАЖКО ВІДПОВІСТИ.....	6

12. Приблизно, яку кількість дров у кубометрах використовує Ваша сім'я за опалювальний сезон?

До п'яти кубометрів.....	1
Від п'яти до десяти кубометрів.....	2
Більше десяти кубометрів.....	3
Моя сім'я не використовує для опалення дрова.....	4 → ПЕРЕХІД до питання № 14
НЕ ЗНАЮ.....	5

13. Скажіть, будь ласка, як переважно місцеві мешканці купують дрова? МОЖЛИВІ КІЛЬКА ВАРІАНТІВ ВІДПОВІДІ

Випишують за накладною в лісгоспі / у місцевому лісництві.....	1
Купують без документів за готівку у місцевого лісника.....	2
Купують без документів у приватних підприємців.....	3
Заготовлюють шляхом рубки без документів самостійно.....	4
ВІДМОВА ВІДПОВІДАТИ.....	5

14. А як часто Вашій родині доводиться звертатися до лісництва з питань придбання паливних дров або будівельних матеріалів?

Один-два рази на рік.....	1
Дуже рідко, раз на кілька років.....	2
Взагалі не звертаємося.....	3 → ПЕРЕХІД до питання № 16

15. Скажіть будь ласка, з якими труднощами Ви стикаєтесь при придбанні деревини для ремонту і будівництва у лісових підприємств? МОЖЛИВІ КІЛЬКА ВАРІАНТІВ ВІДПОВІДІ. КАРТКА № 1

На придбання деревини треба довго оформлювати документи в лісгоспах.....	1
Вартість деревини для мене дуже висока.....	2
Лісники вимагають особисту винагороду за виписку лісу.....	3
Лісники вимагають, щоб ми своїми силами проводили заготівлю лісу.....	4
Основні труднощі пов'язані з доставкою.....	5
Інші (які саме?).....	6
Труднощів при придбанні деревини немає.....	7

16. Чи доводилося Вам чути про випадки незаконної заготівлі лісу та продажу краденої деревини у вашому районі?

Досить часто чув.....	1
Досить рідко чув.....	2
Нічого не чув.....	3
ВІДМОВА ВІДПОВІДАТИ.....	4

17. А чи знаєте Ви про випадки притягнення до відповідальності за незаконну заготівлю деревини?

Так, знаю.....	1
Ні, не знаю.....	2 → ПЕРЕХІД до питання № 19
ВІДМОВА ВІДПОВІДАТИ.....	3 → ПЕРЕХІД до питання № 19

18. А які саме були ці випадки? МОЖЛИВІ КІЛЬКА ВАРІАНТІВ ВІДПОВІДІ. КАРТКА № 2

Оштрафували лісники і склали протокол.....	1
Затримані міліцією і порушено кримінальну справу.....	2
Подали позов про відшкодування збитків за незаконну рубку.....	3
Передали кримінальну справу до суду, і суд засудив.....	4
ВІДМОВА ВІДПОВІДАТИ / НЕ ЗНАЮ.....	5

19. На Вашу думку, що штовхає людей на вчинення незаконних рубок? МОЖЛИВІ КІЛЬКА ВАРІАНТІВ ВІДПОВІДІ. КАРТКА № 3

Брак грошей на купівлю деревини, низький рівень життя місцевого населення.....	1
Корисливі мотиви, прагнення заробити на перепродажу.....	2
Небажання проходити процедуру виписки деревини в лісгоспі.....	3
Доступність лісу, який знаходиться поблизу житла.....	4
Слабкий контроль за охороною лісу.....	5

Відсутність покарання в більшості випадків.....	6
Інше (що саме?)	7
ВІДМОВА ВІДПОВІДАТИ/НЕ ЗНАЮ.....	8

20. З Вашої точки зору місцеві лісники мають достатньо чи недостатньо повноважень для охорони лісу від незаконних рубок?

Мають достатньо повноважень.....	1
Мають недостатньо повноважень.....	2
ВІДМОВА ВІДПОВІДАТИ/НЕ ЗНАЮ.....	3

21. Як Ви думаете, яке число незаконних рубок виявляється лісовою охороною у вашому районі?

ОДИН ВАРІАНТ ВІДПОВІДІ. КАРТКА № 4

Виявляються багато незаконних рубок, які в змозі виявити лісова охорона.....	1
Виявляються лише деякі незаконні рубки для видимості, інші приховують від офіційного обліку.....	2
Практично не виявляються.....	3
ВІДМОВА ВІДПОВІДАТИ / НЕ ЗНАЮ.....	4

22. А як часто, на Вашу думку, місцеве населення проводить вирубку дерев без отримання дозволу?

Досить часто.....	1
Досить рідко.....	2
Таких випадків не було.....	3
ВІДМОВА ВІДПОВІДАТИ/ НЕ ЗНАЮ.....	4

23. Як Ви думаете, які форми незаконної заготівлі і торгівлі деревиною найбільш часто зустрічаються у вашому районі? МОЖЛИВІ КІЛЬКА ВАРІАНТІВ ВІДПОВІДІ. КАРТКА № 5

Можна купити ліс на лісосіці у лісника/лісозаготівельника, заплативши йому готівкою без отримання документів.....	1
Можна домовитися з лісником і зрубати, що потрібно, заплативши йому готівкою, і при цьому він випише документи.....	2
Можна звернутися до посередника, який купить у лісників і привезе ліс до садиби.....	3
Інші форми (які саме?)	4
ЖОДНЕ З ПЕРЕЛІЧЕНОГО.....	5
ВІДМОВА ВІДПОВІДАТИ.....	6

24. А які найбільш поширені порушення мають місце у роботі пилорам вашого району?

Відсутність дозвільних документів на свою діяльність.....	1
Купівля деревини без відповідних документів.....	2
Інші (які саме?)	3
ПОРУШЕНЬ НЕМАЄ.....	4
ВІДМОВА ВІДПОВІДАТИ/НЕ ЗНАЮ.....	5

25. А Вам доводилося що-небудь чути про організовані групи, які займаються незаконними рубками і продають крадений ліс у вашому районі?

Так.....	1
Ні.....	2
ВІДМОВА ВІДПОВІДАТИ.....	3

26. Як Ви вважаєте, серед працівників лісової охорони у вашому районі є чи немає людей, які сприяють нелегальним рубкам та реалізації краденого?

Так, таких досить багато.....	1
Якщо і є, то дуже мало.....	2
Таких взагалі немає.....	3
ВАЖКО ВІДПОВІСТИ.....	4

27. Як Ви думаете, а хто отримує основну економічну вигоду від лісу, що росте у вашому районі?

ПРОРАНЖУЙТЕ ВІД 1 ДО 6 ЗА МІРОЮ ЕКОНОМІЧНОЇ ВИГОДИ У ПУСТИХ КЛІТИНКАХ. КАРТКА №6

Державний бюджет	1	
Місцевий бюджет	2	
Лісгосп	3	
Підприємства, що переробляють ліс	4	
Експортери лісопродукції	5	

Інші (хто саме?)	6	
Ніхто з перерахованих	7	
НЕ ЗНАЮ	8	

28. А як загалом Ви оцінюєте існуючу систему ведення лісового господарства, лісозаготівель і реалізації деревини у вашому районі? ОДИН ВАРІАНТ ВІДПОВІДІ. КАРТКА № 7

Система в цілому нормально працює і не вимагає серйозних змін.....	1
Система має низку серйозних недоліків, які слід усунути.....	2
Система в цілому погано працює і вимагає серйозних змін.....	3
ВАЖКО ВІДПОВІСТИ.....	4

29. Що, з Вашої точки зору, необхідно зробити, щоб ведення лісового господарства, лісозаготівель і реалізації деревини змінити на краще? МОЖЛИВІ ДЕКІЛЬКА ВАРІАНТІВ ВІДПОВІДІ. КАРТКА № 8

Змінити законодавство, надавши великі повноваження лісовій охороні.....	1
Приватизувати ліси, передавши їх приватним особам.....	2
Відібрати повноваження охорони лісу у лісників, створивши окрему службу з контролю за лісниками.....	3
Посилити відповідальність за незаконні рубки.....	4
ВАЖКО ВІДПОВІСТИ.....	5

Соціально-демографічний блок

30. Стать респондента. КОДУЙТЕ НЕ ПИТАЮЧИ.

Чоловіча.....	1
Жіноча.....	2

31. Ваш вік: _____ (повних років)

32. Ви зараз працюєте чи ні?

Так.....	1 → ПЕРЕХІД до питання №35
Ні.....	2

33. З якої причини Ви зараз не працюєте?

Пенсіонер/інвалід.....	1
Догляд за дитиною.....	2
Безробітний/студент.....	3
Інше (що саме?) _____.....	4

34. Ваша робота пов'язана з лісовим господарством, лісозаготівлею, реалізацією деревини?

Так.....	1
Ні.....	2

35. Як би Ви оцінили щомісячний дохід Вашої сім'ї? КАРТКА № 9.

Нам його цілком достатньо, і ми можемо відкладати гроші кожного місяця.....	1
Нам вдається відкладати гроші, але не регулярно.....	2
Нам вдається тільки зводити кінці з кінцями.....	3
Грошей абсолютно не вистачає, ми постійно відмовляємо собі в найнеобхіднішому.....	4
ВІДМОВА ВІДПОВІДАТИ.....	5